

Kalėdos ir Naujieji buvo reikšmingas metas ne tik dabartinėms kartoms, tačiau ir tarpukario Lietuvos akademiniam jaunimui. „Tuometiniai studentai mokėjo linksmintis, tačiau stengėsi tą daryti ne vieni. Į švenčių sukūrį jie įtraukdavo ir visuomenę“, - teigia Kauno technologijos universiteto (KTU) muziejaus vadovė Audronė Veilentienė.

Sambrūdis - nuo žiemos pradžios

Tarpukario Lietuvoje gyvavo tradicija išleisti studentus šventinių atostogų, todėl didžiausias bruzdesys vykdavo gruodžio pradžioje. Šventines iniciatyvas rengdavo įvairios studentų korporacijos. Jau tada pasipildavo jų rengti metų baigiamieji susirinkimai, kuriuos lydėdavo iškilmingos vakaronės.

„Gruodžio pradžioje vykdavo studentų organizacijų ataskaitiniai susirinkimai, kuriuose turėdavo priimti jiems patiems svarbius sprendimus. Būdavo perrenkamos organizacijų valdybos, atnaujinami narių sąrašai, kadangi juos reikėdavo pateikti rektoriaus tvirtinimui“, - pasakoja istorikė, mokslų daktarė Audronė Veilentienė. Ji primena, kad oficialiai korporacijoje turėdavo būti ne mažiau kaip 25 nariai, kad ši galėtų vykdyti veiklą.

Tarpušvenčiu tradiciškai į Kauną atvykdavo lietuvių studentų delegacijos iš tuomet okupuoto Vilniaus krašto, kurias priimdavo Kaune studijavęs jaunimas. Tuo metu dėl Vilniaus okupacijos Lietuva neturėjo diplomatinių santykių su Lenkija, lietuviai Vilniaus krašte buvo persekiojami, todėl Kaune būdavo rengiamas vilniečių lietuvių studentų kongresas.

Kauniečiai būdavo svetingi - jie surinkdavo ir dovanodavo lietuviškas knygas Vilniaus, Klaipėdos ir užsienio studentams. Taip pat atvykusius svečius priimdavo apsigyventi.

Prieš Kalėdas buvo populiarūs literatūros ir meno vakarai. Čia skaityta poezija, feljetonai, skambėdavo muzika. Liudininkų teigimu, 1938 m. vienoje iš tokių vakaronių, kurią surengė korporacija „Živilė“, publikai išpūdį paliko pasirodęs oktetas.

Muzikinį pasirodymą parengė kompozitorius Viktoras Kuprevičius, gerai žinomo Lietuvoje kompozitoriaus, pedagogo, eseisto Giedriaus Kuprevičiaus tėvas.

Prieš išvažiuojant Kalėdų atostogų moterų korporacija „Filiae Lituaniae“ tradiciškai rengdavo atsisveikinimo sueigą-vakaronę, kurioje svečiuodavosi garbios moterys.

Pavyzdžiui, 1935 metais tokioje sueigoje viešėjo Klaipėdos gubernatoriaus žmona, teisės istorikė, visuomenės veikėja Jonė Deveikytė-Navakienė. Ji skatino merginas „būti

darbščiomis, neleisti įsivyrėti nuomonei apie moterį, kad ji lėlė, kad ji nieko rimto negali, kad ji lanko universitetą tik tam, kad nešiotų studentės vardą“ ir pan.

J.Deveikytė-Navakienė patarė nekurti šeimos židinio nebaigus mokslų, neturint rankose diplomo.

„Moteris, apsirubežiojusi tik savo šeima, yra vergė. Moteris gali būti gera motina, gera savo namų židinio saugotoja ir kartu gera visuomenininkė, nes šiais laikais klausimas, ar moters smegenys prilygsta vyro smegenims, jau mokslininkų nėra gvildenamas“, – kalėdinėje sueigoje mokė Jonė Deveikytė-Navakienė.

Tautos dainiaus pyktis

Sveikinimai studentams artėjančių švenčių proga skambėdavo ne tik per renginius. Skambių žodžių deriniai nuo gruodžio pradžios jau mirgėdavo studentų spaudoje. Tarp linkėtojų – iškiliausios to meto asmenybės.

Lietuvos universiteto profesoriai akademiniam jaunimui linkėjo to, kas labiausiai aktualu studijuojant: „Mokytis, mokytis ir dar kartą mokytis, nes laikas eina greitai ir nebus kada įsigyti tvirto pagrindo gyvenimui. Studentas tik šarvuojasi, kad pajėgtų pramušti gyvenimo tvirtovės sieną“.

Daug maištingiau studentams kalbėjo ekscentriškas rašytojas Albinas Herbačiauskas. „Linkiu Jums: nugalėkit vergijos dvasią savy. Kadangi per ilgai jau mūsų jaunuoliai seka „senų zakonų“ katechizmus. Kadangi per ilgai jie vis dar gieda iš senatvės „kantičką“. Kadangi per ilgai jie nedrįsta laisvu Žmogumi laisvoj Tėvynėj būti“.

Tuo tarpu visų gerbiamas tautos dainius Maironis į jaunimo įpročius žvelgė skeptiškai ir linkėjo „mažiau pasitikėti naujoviškais keturių vėjų šūkiais ir autoritetų nuvainikavimais“. Jis ragino: „Daugiau nedarbino patriotizmo! Daugiau užsiimti rimtu mokslu. Daugiau skaityti! Mažiau rengti tradicinių balių su šlykščiais naujoviškai šokiais iki 4 ryto!“.

Lankėsi įtakingi politikai

Tarpukaryje itin garsų studentišką Naujųjų metų sutikimo balių rengdavo studentų korporacija „Neo-Lithuania“. Korporacijos šventėje gausiai dalyvaudavo ir akademinis jaunimas, ir netgi tuometinė Lietuvos „grietinė“.

Pavyzdžiui, ne vienus metus į neolituonų studentų priėmimą atvykdavo dalyvauti tuometinis Lietuvos Respublikos ministras pirmininkas Juozas Tūbelis su žmona Jadvyga Tūbeliene.

„Politikus korporacijos rinkdavo savo šefais, o globėjus universitetas skirdavo iš profesūros. „Neo-Lithuania“ korporacijos šefas buvo pats Lietuvos prezidentas Antanas Smetona“, – pasakoja KTU istorikė A. Veilentienė.

Pasak jos, iškilių asmenų dalyvavimas dažnai padėdavo pritraukti visuomenės dėmesį, į šventę atviliodavo ir kitus įtakingus svečius, kurių itin pageidaudavo švenčių organizatoriai. Priežastis paprasta – tokie svečiai galėjo finansiškai paremti korporaciją.

Naujųjų metų sutikimo šventėse neretai būdavo skelbiami kalėdinių loterijų laimėtojai. Pavyzdžiui, „Neo-Lithuania“ turėjo tradiciją organizuoti itin gausų žaidimą, kurios bilietai buvo platinami gerokai prieš Kalėdas. Studentai stengdavosi parduoti kuo daugiau loterijos bilietų, todėl juos siūlydavo įsigyti savo kolegoms, dėstytojams, studijas baigusiems korporacijos filisteriams, valdininkams, politikams, eiliniams miestiečiams.

Studentų loterija išties stebino prabanga. Pavyzdžiui, pasak A. Veilentienės, pagrindinis laimėtojas turėjo galimybę laimėti automobilį, kurio vertė – 17 000 litų.

O ir kiti loterijos prizai buvo įperkami tik labai nedaugeliui gyventojų. Loterijoje buvo galima laimėti fortepijoną (6000 Lt), motociklą (3000 Lt), patefoną arba radijo aparatą (po 1000 Lt), fotoaparatą (500 Lt). Smulkesni prizai – laimėjimai po 100 Lt ar 50 Lt. Nugalėtojai brangias dovanas galėjo atsiimti arba daiktais, arba pinigais.

Į „Neo-Lithuania“ korporacijos šventę ir kitus panašius renginius patekti galėjo ne kiekvienas pageidavęs studentas, kadangi susidarydavo nemažos dalyvavimo išlaidos. Pinigų reikėjo ne tik vakaro bilietui. Dažnai jaunam žmogui rūpesčių keldavo prašmatni vakarinė apranga. Egzistavo nerašyta taisyklė vyrams einant į balių pasipuošti frakais, tačiau įsigyti tokį – labai brangu. Todėl Kaune klestėjo frakų nuomos verslas.

A. Veilentienė pasakoja, kad spaudoje teko aptikti literatūrinį kūrinėlį, liudijantį tokius rūpesčius. Istorija klostėsi taip: vienas studentas buvo pakviestas dalyvauti iškilmingoje puotoje, tačiau nepasidabino fraku. Vakaro metu jo nusižiūrėta garsaus bankininko duktė griežtai atsisakė su juo šokti, nes šis pasirodė esąs per prastas. Vaikinui nieko kito nebeliko, kaip tik grįžti pas mylimąją iš gimtojo kaimo.

Šventės tęsdavosi iki pat Trijų Karalių. Vyrų žemaičių korporacija „Samogitia“, siekdama suartinti Laikinąją sostinę ir Klaipėdą, turėjo tradiciją kasmet po Naujųjų metų traukiniu važiuoti į Klaipėdą, kur jos susirinkimuose ir iškilmingose vakarienėse dalyvaudavo apie 800 žmonių. O kartą dalis korporacijos narių pradžiugino Saugų kaimo vaikus, suorganizavę jiems Kalėdas prie papuoštos eglutės su Kalėdų seneliu ir dovanėlėmis.

Korporacijos globėjas ir švenčių veidas buvo fizikas, etnografas, visuomenės veikėjas prof. Ignas Končius, kuris tituluojamas pirmuoju lietuviško „Meteorologijos“ vadovėlio autoriumi. Beje, šio žmogaus iniciatyva buvo įsteigtas Kauno zoologijos sodas.

